

Muzikale Stereo:types

Liedjes over Belgen en Nederlanders

LES 1

Een heel klein verschil : Belgisch-Nederlands en Nederlands-Nederlands

1

VOORKENNIS
ACTIVEREN
EN SPREKEN

2

VOORKENNIS
ACTIVEREN
EN LUISTEREN

3

LUISTEREN EN
SCHRIJVEN

4

LEZEN

5

SCHRIJVEN

VAARDIGHEDEN

- lezen
- luisteren
- spreken
- schrijven

THEMA'S

- Stereotypes
- Nederland en Vlaanderen

NIVEAU

B1/B1+

1

VOORKENNIS ACTIVEREN EN SPREKEN

Wat is volgens jou typisch voor Nederlanders? En wat voor Belgen?

Breng afbeeldingen mee naar de klas om dit te illustreren. Vertel er kort over.

→ Hoe kom je aan dit beeld van Nederlanders en Belgen: een eigen ervaring met Nederlanders/Belgen, een verhaal dat je hoorde over Nederland/België, een film die je bekeek, een boek dat je las,?

→ **Wat** maakt dat dit typisch is voor Nederlanders of Belgen? **Waar**in verschilt het van wat je zelf gewend bent?

Vergelijk alle afbeeldingen. **Wat** kan je concluderen?

→ **Welke** algemene ideeën bestaan er in jouw klas over Nederlanders en Belgen?

→ Is het algemene beeld over Nederlanders en Belgen eerder positief of negatief? **Welke** beelden zijn positief en welke negatief?

→ **Wat** zijn de verschillen in jullie beelden van Nederlanders en Belgen?

bron: Ginny De Vos en Sabine Steemans,

<https://mijnnederlands.taalunie.org/materiaal-inhoud/20220630014338/>

2

VOORKENNIS ACTIVEREN EN LUISTEREN

Luister naar deze geluidsfragmenten.

- Welke verschillen vallen jullie op?
- Welke opnames komen volgens jullie uit Nederland en welke uit Vlaanderen? → Waarom denken jullie dat?

Geluidsfragment 1: Nederland Vlaanderen

Geluidsfragment 2: Nederland Vlaanderen

Geluidsfragment 3: Nederland Vlaanderen

Geluidsfragment 4: Nederland Vlaanderen

2

VOORKENNIS ACTIVEREN EN LUISTEREN

OPLOSSING

Luister naar deze geluidsfragmenten.

- Welke verschillen vallen jullie op?
- Welke opnames komen volgens jullie uit Nederland en welke uit Vlaanderen? → Waarom denken jullie dat?

Geluidsfragment 1: Nederland

Geluidsfragment 2: Vlaanderen

Geluidsfragment 3: Vlaanderen

Geluidsfragment 4: Nederland

Verschillen:

- Nederlanders spreken met een harde g, Belgen met een zachte g (gevoelige).
- Nederlanders diftongeren lange klanken; ze maken er dus tweeklanken van zoals "eej" in plaats van "ee" (tweehonderd). Belgen diftongeren lange klanken niet, ze maken er dus geen tweeklanken van.
- Nederlanders maken fricatieven zoals z en v aan het begin van woorden stemloos en spreken ze als s en f uit (zestig). Belgen spreken de z en de v stemhebbend uit.
- Woorden die eindigen op -tie spreken Nederlanders vaak uit als "-tsie" (manifestatie).

3

LUISTEREN EN SCHRIJVEN

Luister nu naar het lied “Een heel klein verschil” van Robert Long en Margriet Hermans (1997) over verschillen in de woordenschat van Nederland en België. Het wordt gezongen door de Nederlandse zanger Guus Bok en de Vlaamse zangeres Inge Vranck.

3

LUISTEREN EN SCHRIJVEN

Welke woorden horen bij elkaar?

Nederlands-Nederlands	Belgisch-Nederlands	Duits
laarzen		
gekken		
bijstand		
koppen		
wortel		
cement		
mooi		
loon		
patatje		
snackbar		

Belgisch-Nederlandse woorden:

botten | doppen | frietje |
 frietkot | mortel | peen
 | schoon | tassen | wedde
 | zotten

Duitse woorden:

Arbeitslosengeld |
 Frittenbude | Gehalt |
 Möhre | Narren | Pommes
 | schön | Stiefel |
 Tassen | Zement

3

LUISTEREN EN SCHRIJVEN

OPLOSSING

Welke woorden horen bij elkaar?

Nederlands-Nederlands	Belgisch-Nederlands	Duits
laarzen	botten	Stiefel
gekken	zotten	Narren
bijstand	doppen	Arbeitslosengeld
koppen	tassen	Tassen
wortel	peen	Möhre
cement	mortel	Zement
mooi	schoon	schön
loon	wedde	Gehalt
patatje	frietje	Pommes
snackbar	frietkot	Frittenbude

Belgisch-Nederlandse woorden:

botten | doppen | frietje |
 frietkot | mortel | peen
 | schoon | tassen |
 wedde | zotten

Duitse woorden:

Arbeitslosengeld |
 Frittenbude | Gehalt |
 Möhre | Narren | Pommes
 | schön | Stiefel |
 Tassen | Zement

3

LUISTEREN EN SCHRIJVEN

Vul nu de woorden in.

*laarzen/botten / gekken/zotten / bijstand/doppen /
koppen/tassen / wortel/peen / cement/mortel /
mooie/schone / loon/wedde / patatjes/frietjes /
snackbar/frietkot*

1. Als je moet , ontvang je geld terwijl je niet werkt. In Nederland noem je dat
2. Een / is een groente met een oranje kleur.
3. Er liepen/ over straat die tegen alle auto's en fietsen schopten.
4. Ik doe mijn..... / aan, want ik wil geen natte voeten krijgen.
5. In mijn vorige baan had ik een hoger(e) /..... .
6. Koffie of thee drink je uit /..... .
7. Vanavond halen we iets bij de / van het
8. Voordat zij begon met metselen, mengde zij het / de met water en zand.
9. Wat een / uitzicht is dat!
10. / worden twee keer in vet gebakken.

3

LUISTEREN EN SCHRIJVEN OPLOSSING

Vul nu de woorden in.

*laarzen/botten / gekken/zotten / bijstand/doppen /
koppen/tassen / wortel/peen / cement/mortel /
mooie/schone / loon/wedde / patatjes/frietjes /
snackbar/frietkot*

1. Als je moet doppen , ontvang je geld terwijl je niet werkt. In Nederland noem je dat bijstand.
2. Een wortel / peen is een groente met een oranje kleur.
3. Er liepen gekken / zotten over straat die tegen alle auto's en fietsen schopten.
4. Ik doe mijn laarzen / botten aan, want ik wil geen natte voeten krijgen.
5. In mijn vorige baan had ik een hoger loon / wedde.
6. Koffie of thee drink je uit koppen / tassen .
7. Vanavond halen we iets bij de snackbar / het frietkot.
8. Voordat zij begon met metselen, mengde zij het cement / de mortel met water en zand.
9. Wat een mooi / schoon uitzicht is dat!
10. Patatjes / frietjes worden twee keer in vet gebakken.

4

LEZEN

Jullie hebben nu kennis gemaakt met twee soorten Nederlands : Belgisch-Nederlands en Nederlands-Nederlands. Maar waarom verschillen die eigenlijk van elkaar?

- Maak groepjes van twee cursisten.
- Lees de zes kernwoorden en de tekst hieronder.
- Probeer met je medecursist de kernwoorden bij de alinea's te zetten.

Een keuze met
verreikende gevolgen

In de 18de en 19de eeuw

Meerdere standardvormen

Een standaard namaken

Voorsprong van het Noorden

Op weg naar gelijkwaardigheid

1

Het Nederlands is een pluricentrische taal. Dat wil zeggen dat er verschillende gebieden/landen zijn waarin de taal gesproken wordt, met elk een eigen norm. Het Nederlands is de officiële taal van Vlaanderen, Nederland, Suriname en (naast andere talen) ook van de voormalige Nederlandse Antillen. In elk van die gebieden klinkt onze taal anders. Elk gebied heeft natuurlijk eigen dialecten, maar ook in de standaardtaal van die landen zal je (lichte) verschillen opmerken. Dat is helemaal niet erg: elk gebied heeft gewoon een eigen 'norm' voor wat de Nederlandse standaardtaal daar precies is.

We spreken dus niet over drie verschillende talen, maar wel over drie variëteiten van het Nederlands: Het Nederlands-Nederlands (NN), het Belgisch-Nederlands (BN) en het Surinaams-Nederlands (SN). Die variëteiten, die verbonden zijn aan een land of natie, worden ook wel natiolecten genoemd. Het Nederlands is overigens niet de enige taal in die situatie, denk maar aan het Australisch-Engels, Amerikaans-Engels, Brits-Engels enz.

2

Vandaag spreken we over het Nederlands als pluricentrische taal en de twee gelijkwaardige variëteiten van het Nederlands, maar dat is niet altijd zo geweest.

In de ontwikkeling van de Nederlandse standaardtaal zou men kunnen zeggen dat Vlaanderen historisch gezien een 'achterstand' opliep tegenover de noorderburen. Nadat de Nederlanden werden gescheiden in de 16de eeuw (geofficialiseerd door het Verdrag van Münster in 1648), nam Vlaanderen niet deel aan de standaardisering van het Nederlands, die in het Noorden in de 17de eeuw op basis van het Hollandse dialect van de stedelijke burgerij tot stand kwam.

3

In de hogere kringen in Vlaanderen werd het Frans de toonaangevende cultuurtaal gedurende de Oostenrijkse periode (1713-1795), een toestand die tijdens de Franse periode (1795-1814) uiteraard werd versterkt. Het Nederlands bleef in Vlaanderen weliswaar voortbestaan, maar wel in een zeer oude vorm; in elk geval werd de kwaliteit van de noordelijke standaardtaal niet bereikt – de inspanningen van enkele 'spraekkonstenaars' ten spijt. Tijdens het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden (1815-1830), toen de noordelijke en de zuidelijke Nederlanden weer verenigd werden, kwamen de Vlamingen echter weer in contact met de noordelijke taalnorm. Het is die taalnorm die na de Belgische onafhankelijkheid (1830) bij de taalstrijd van de Vlaamse Beweging als voorbeeld zou gaan dienen.

4

Vanaf de tweede helft van de 19de eeuw gingen in het Zuiden inderdaad steeds luidere stemmen op voor een officiële Nederlandse cultuurtaal, naast het Frans van de burgerlijke elite. Eén probleem evenwel: het Nederlands van dat moment was maar weinig meer dan een verzameling dialecten en een heel oubollig 'Schoon Vlaams' van onderwijzers. De Vlaamse middenklasse, die Frans niet kon, en dialect niet wou praten, koos als cultuurtaal voor het gestandaardiseerde Nederlands uit het Noorden – een taalvorm die met succes tegenover het Frans ingezet kon worden in de taalstrijd.

5

Door die historische 'achterstand' werd het taalbeleid in Vlaanderen lange tijd gepercipieerd en georganiseerd als een 'inhaalbeweging'. Taalbeleidsmakers waren er vooral op gericht zoveel mogelijk Vlamingen ABN te leren en zoveel mogelijk de Noord-Nederlandse norm te imiteren. Dat deden ze op alle mogelijke manieren: via taalrubrieken in de krant (Taaltuintjes) en op tv (Hier spreekt men Nederlands), ABN-weken op school, enz. Alles wat afweek van die Noord-Nederlandse norm werd afgekeurd in de vorm van "zeg niet....maar zeg....". Woorden, uitdrukkingen en constructies die in Vlaanderen algemeen gangbaar waren, maar niet in Nederland, werden dus niet als standaardtaal beschouwd.

6

Hoewel de taalijveraars al vanaf de 19de eeuw wijzen op het bestaan van 'goed Nederlands' van eigen Vlaamse bodem, wordt er pas vanaf de jaren 80 van de vorige eeuw geijverd voor een echte erkenning van het Belgisch Nederlands als evenwaardige taalnorm. Een en ander is het resultaat van de culturele emancipatie van de Vlamingen – ook op taalgebied. De variatie die er is (de woorden die we anders kiezen, de klemtonen die we anders leggen) wordt niet langer als 'fout' bestempeld, maar wel als een natuurlijk kenmerk van een nationale variant van onze taal, het Belgisch-Nederlands. Bovendien is het zo dat er niet alleen in Vlaanderen taalvormen bestaan die in Nederland zelden voorkomen, maar dat ook Nederlanders woorden en uitdrukkingen gebruiken die Vlamingen niet kennen. Er is geen behoefte meer om de 'eigen' woorden of constructies af te keuren, noch om onbekende woorden koste wat het kost over te nemen. Een variatievriendelijk taalbeleid is nu de norm.

Dat beleid dringt ook door in de woordenboeken. Het Prisma Handwoordenboek (2009) is het eerste verklarende woordenboek dat aanduidt of een woord (vooral) Belgisch-Nederlands (BN) of Nederlands-Nederlands (NN) is. Het digitale Algemeen Nederlands Woordenboek (ANW) heeft dat voorbeeld gevolgd.

4

LEZEN

OPLOSSING

Alinea 1: Meerdere standaardvormen

Alinea 2: Voorsprong van het Noorden

Alinea 3: In de 18de en 19de eeuw

Alinea 4: Een keuze met verreikende gevolgen

Alinea 5: Een standaard namaken

Alinea 6 : Op weg naar gelijkwaardigheid

LEZEN

Antwoord op de volgende vragen:

1. **Wat** is het verschil tussen een standaardtaal, een dialect en een natiolect?

.....

.....

.....

2. **Wat** heeft de ontwikkeling van het Nederlands in Vlaanderen beïnvloed?

.....

.....

.....

3. **Welke** kenmerken heeft een variatievriendelijk taalbeleid?

.....

.....

.....

4

LEZEN

OPLOSSING

Antwoord op de volgende vragen:

1. **Wat is het verschil tussen een standaardtaal, een dialect en een natiolect?**

Een standaardtaal is een taalvariëteit met een bepaalde norm. Een dialect wordt in een bepaald gebied gesproken, een natiolect zijn de variëteiten in een land of natie.

2. **Wat heeft de ontwikkeling van het Nederlands in Vlaanderen beïnvloed?**

De scheiding van de Nederlanden in de 16de eeuw, de Oostenrijkse en Franse periode, de Vereniging met de Noordelijke Nederlanden, de onafhankelijkheid van België, de taalkeuze van de Vlaamse middenklasse, de inhaalbeweging van de taalbeleidsmakers, de culture emancipatie van de Vlamingen

3. **Welke kenmerken heeft een variatievriendelijk taalbeleid?**

Een variatie wordt niet als fout bestempeld, maar als natuurlijk kenmerk. Eigen woorden of constructies worden niet afgekeurd. Woordenboeken duiden woorden als Belgisch-Nederlands of als Nederlands-Nederlands aan.

Het liedje 'Een heel klein verschil' van Robert Long en Margriet Hermans is de Nederlandstalige versie van het nummer 'Let's call the whole thing off' door George en Ira Gershwin (1937). Daarin hoor je over de verschillen tussen het Britse en Amerikaanse Engels. Je ziet dus dat je een nieuwe tekst voor een bestaande melodie kunt schrijven.

- Ga naar het [Algemeen Nederlands woordenboek](#).
- Klik op 'Woorden met bepaalde kenmerken'
- en dan 'Kies een kenmerk'.
- Kies 'Taalvariëteit'
- en 'Ik zoek woorden die vooral gebruikt worden in België'.

Kies tien woorden uit die je in de tekst van het lied wilt invoegen. Let er wel op dat ze bij de melodie passen. Daarvoor kan je eventueel als bijkomend kenmerk het aantal lettergrepen kiezen. Als je wilt, kun je ze ook nog laten rijmen.

5

SCHRIJVEN

Dit zijn de woorden die in 'Een heel verschil' oorspronkelijk gebruikt worden. De woorden met dezelfde kleur rijmen op elkaar.

	Belgisch Nederlands (BN)	Nederlands Nederlands (NN)
Woord 1	botten	laarzen
Woord 2	zotten	gekken
Woord 3	doppen	bijstand
Woord 4	tassen	koppen
Woord 5	peen	wortel
Woord 6	mortel	cement
Woord 7	schoon	mooi
Woord 8	wedde	loon
Woord 9	frietje	patatje
Woord 10	frietkot	snackbar

5

SCHRIJVEN

Welke woorden kies jij?

	Belgisch Nederlands (BN)	Nederlands Nederlands (NN)
Woord 1	Orange	Light Green
Woord 2	Orange	Light Green
Woord 3	Purple	Light Green
Woord 4	Light Green	Purple
Woord 5	Light Green	Green
Woord 6	Green	Light Green
Woord 7	Red	Light Green
Woord 8	Light Green	Red
Woord 9	Light Green	Light Green
Woord 10	Light Green	Light Green

5

SCHRIJVEN

Wij zeggen (1-NN), de Belg noemt dat (1-BN).

Wij zeggen (2-NN) en zij zeggen (2-BN).

..... (1-NN), (1-BN), (2-NN), (2-BN)

Da's toch een heel verschil?

Holland zegt (3-NN) en België (3-BN).

Zij zeggen (4-BN) en wij zeggen (4-NN).

..... (3-NN), (3-BN), (4-BN), (4-NN).

Da's toch een heel verschil?

En toch! Spreken we al eeuwenlang dezelfde taal.

En och! Eigenlijk is het verschil geen hinderpaal. (Precies!)

Dus hoor jij liever (1-BN), dan zeg ik wel (1-BN).

En ik zeg wel (2-NN), welnee zeg maar (2-BN).

Het verschil is eigenlijk nihil.

't Gaat erom dat ik je versta...

Als ik je maar versta!

5

SCHRIJVEN

Als dat geen (5-BN) is... nee dat is een (5-NN).
 En dit is (6-NN). Oh, bij ons heet dat (6-BN).
 (5-BN) of (5-NN), (6-NN) of (6-BN).
 Da's toch een heel verschil?

Jij noemt iets (7-NN) terwijl jij dan weer (7-BN) zegt.
 En jij spreekt van (8-BN) waar jij dan weer (8-NN) zegt.
 (7-NN) of (7-BN), (8-BN) of (8-NN).
 Da's toch een heel verschil?

En toch! Spreken we al eeuwenlang dezelfde taal.
 En och! Eigenlijk is het verschil alleen fiscaal.
 Dus hoor jij liever (1-BN), dan zeg ik wel (1-BN).
 En ik zeg wel (2-NN), zeg jij nou maar (2-BN).

Het verschil is eigenlijk nihil.
 't Gaat erom dat ik je versta...
 Als ik je maar versta!

Hoewel! 't Verschil is als je 't goed bekijkt maar minimaal.
 Hoewel? Nou? We wonnen toch wel heel erg vaak bij 'Tien voor Taal'
 Zeg, wil jij een (9-NN), ik lust wel een (10-BN).
 Ik weet wel een (10-BN)... een (10-NN), Margrietje.
 En ik betaal... da's niet normaal!
 Het gaat erom dat ik je versta...
 Als ik je maar versta...
 ALS... ik je maar versta!